

Razmerje: državni zbor – vlada

Pri razmerju med državnim zborom in vlado je značilna mešanica elementov skupščinskega in parlamentarnega sistema. Zakon določa, da mora vlada zgolj izvajati točno tisto politiko, ki jo sprejema državni zbor. Na zahtevo državnega zbora pa morajo vlada oz. ministri državnemu zboru tudi poročati.

Državni zbor je v močnejšem položaju kot vlada – za nadzor nad vlado pa ima DZ celo vrsto mehanizmov → *poslansko vprašanje, interpelacija, nezaupnica, zaupnica in ustavna obtožba*.

- 1.) Poslansko vprašanje → mehanizem, ki ga lahko uporablja vsak poslanec državnega zbora – gre za pravico, da posameznim ministrom ali celotni vladi zastavljajo takšna ali drugačna vprašanja. Vprašanja so lahko predstavljena bodisi pisno bodisi ustno – če je zastavljeno pisno, je treba pisno tudi odgovoriti v roku 30 dni, na ustno vprašanje pa mora vprašani odgovoriti ustno takoj, če pa ne zna pa v roku 30 dni pisno. Poslanska vprašanja so kot posebna točka dnevnega reda na vsaki seji. Na prva tri oz. štiri vprašanja pa mora odgovoriti predsednik vlade (dobi jih vnaprej, da se lahko pripravi). V zadnjih štirih letih je bilo zastavljenih 3200 poslanskih vprašanj – od tega je ostalo neodgovorjenih 80.
- 2.) Interpelacija → razprava o delu in o odgovornosti vlade ali ministra. Z zahtevo po taki razpravi lahko zahteva skupina najmanj desetih poslancev. Razprava se lahko konča na dva načina:
  - Državni zbor lahko sprejem zgolj nek sklep s katerim oceni delo vlade ali posameznega ministra;
  - Lahko pa državni zbor sprejme sklep s katerim oceni delo in zahteva glasovanje o nezaupnici.
- 3.) Nezaupnica → v Sloveniji poznamo dve vrsti nezaupnice:
  - Konstruktivna → nanaša se na celo vlado oz. na predsednika vlade. Zadeva je vzeta iz *nemške državne ureditve*. Pri tej nezaupnici gre za to, da predsedniku vlade ni možno izglasovati nezaupnice, če ne izvolimo novega. Ko izvolijo novega predsednika, je stari avtomatsko razrešen. Ideja konstruktivne zaupnice je torej v tem, da država nikoli ne pride v situacijo, da ne bi imela predsednika vlade – tj. v vsakem trenutku imamo mandatarja (in s tem vlado), kar je pomembno za doseganje večje stabilnosti političnega sistema.
  - Navadna → glasovanje o zamenjavi posameznega ministra, navadna nezaupnica pa sledi *po opravljeni razpravi o interpelaciji*.
Eno ali drugo nezaupnico lahko zahteva skupina vsaj desetih poslancev – za izglasovanje konstruktivne se zahteva absolutna večina (vsa 46 glasov ali več) – za izglasovanje navadne pa večina prisotnih.
Konstruktivna nezaupnica je bila prvič iz zadnjih izglasovana 22. aprila 1992 vladi Lojzeta Peterleta.
Navadna nezaupnica je bila izglasovana Zoranu Thalerju (1997).
- 4.) Zaupnica → mehanizem, ki ga ima na voljo samo predsednik vlade. Preko tega le-ta lahko kadar koli preveri ali v državnem zboru še uživa zaupanje ali ne. To lahko stori kadar koli. Od trenutka, ko predsednik vlade vloži zahtevo lahko do glasovanja mine največ sedem dni – pri tem pa ima predsednik vlade dve možnosti:
  - zaupnico lahko državni zbor posreduje posebej
  - glasovanje o zaupnici veže na sprejem kakšnega pomembnega zakona
V primeru nepotrditve zaupnice se šteje, da je vlada padla – Janši je bila lani izglasovana zaupnica, leta 2000 pa Drnovšku ni bila.
Če zaupnica ni izglasovana:
- 5.) Ustavna obtožba → mehanizem, ki ga ima na voljo državni zbor. Z ustavno obtožbo lahko državni zbor obtoži predsednika države, predsednika vlade ali katerega koli ministra pred ustavnim sodiščem – v primeru

hujših kršitev ustave ali zakona. za to odločitev mora glasovati večina poslancev, o upravičenosti obtožbe pa odloča večina ustavnih sodnikov z dvotretjinsko večino – tj. 6 sodnikov.

Prenehanje funkcije vlade

Vladi kot celoti preneha funkcija v dveh primerih:

- Ko se po volitvah sestavi na seji (konstitutivni) nov DZ.
- Ko preneha predsednika vlade, preneha tudi funkcija celi vladi – vsem ministrom.

Predsedniku vlade pa preneha funkcija v štirih primerih:

- Če umre, če mu je izglasovana konstruktivna nezaupnica (tudi neizglasovana zaupnica), če odstopi
- Z uspelo ustavno obtožbo

Posameznemu ministru poteče funkcija:

- Če umre, odstopi, če mu je izglasovana nezaupnica v sklopu razprave o interpelacije, če ga razreši predsednik vlade → to mora potrditi še državni zbor – če DZ tega ne potrdi minister ostane.

V vsakem primeru prenehanja funkcija bodisi vlade bodisi predsednika vlade mora stara vlada do zaprisega nove vedno opravljati tekoče posle.

Predsednik republike Slovenije

Predstavlja drugi vrh izvršilne veje oblasti. Izvoljen je na rednih, neposrednih, tajnih, splošnih volitvah, ki se zgodijo vsakih pet let (mandatna doba). Izvoljen je lahko največ dvakrat zapored. Za izvolitev je potrebna večina opredeljenih glasov – uporablja se absolutni dvokrožni volilni sistem.

Statusno je predsednik republike najvišji protokolarni organ republike Slovenije – njegova funkcija je nezdružljiva – ne sme opravljati katerega koli drugega poklica (npr. ne sme predavati na fakulteti). S svojim ravnanjem predsednik ne sme vzbujati vtisa kakšne koli pristranskosti, ampak mora vedno ravnati nevtrarno.

Predsednik republike ne uživa imunitete. O kakršnih kolih sporih med predsednikom države in katerokoli drugo državno institucijo odloča ustavno sodišče. Ker je izvoljen na neposrednih volitvah je odgovoren predvsem volivcem, ga državni zbor ne more odstaviti, lahko pa DZ zahteva njegovo odgovornost preko ustavne obtožbe ali parlamentarne preiskave.

V primeru smrti, trajne zadržanosti, odstopa ali začasne zadržanosti ga nadomešča predsednik DZ. Ustava pa ne določa kdo nadomešča predsednika DZ.

Pristojnosti predsednika države:

- 1.) Predstavlja republiko Slovenijo tako doma kot v tujini.
- 2.) Je vrhovni poveljnik obrambnih sil.
- 3.) Odloča o razglasitvi vojnega stanja ali izrednih razmer, in sicer lahko to počne zgolj *subsidiarno* – to pomeni, da mora svojo odločitev dati še v potrditev državnemu zboru ali vladi v primeru, da se DZ ne more sestati.
- 4.) V izrednih razmerah ali v vojni lahko predsednik države izdaja uredbe z zakonsko močjo, ki začnejo veljati tako – jih pa mora o prvi priložnosti potrditi še državni zbor.
- 5.) Izreka lahko tudi mnenja o vseh zadevah iz njegove pristojnosti, pristojnosti vlade ali DZ. Ni pa mu nujno se izrekati o kateremkoli vprašanju razen enem – mora obvezno podati mnenje o obtožbi predsednika vlade pred ustavnim sodiščem. Mnenje lahko izreče tudi na seji državnega zbora – o tem mnenju pa poslanci ne smejo razpravljati ali postavljati svojih dodatnih vprašanj.
- 6.) Razpisuje splošne volitve v DZ in skliče prvo konstitutivno sejo državnega zbora po volitvah, predsednik parlamenta pa razpiše lokalne volitve.
- 7.) Njegova pristojnost je tudi predlaganje predsednika vlade.

8.) Imenovanje nekaterih visokih državnih funkcionarjev – npr. varuha človekovih pravic, guvernerja banke Slovenije, ustavne sodnike, pet članov sodnega sveta in veleposlanike (v soglasju z vlado).